

Cito Taal voor peuters

Analyse doelen Jonge kind

slo

Maart 2013

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2013 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.leermiddelenplein.nl

E-mail: so-po@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

CITO Taal voor peuters

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS

Titel	<i>Cito Taal voor peuters</i>
Auteurs	Marieke op den Kamp; Nienke Lansink
Uitgever	Cito
Jaar van uitgave	2010
Doelgroep	Peuters, onderverdeeld in twee leeftijdscategorieën. P1: vanaf drie jaar tot en met drie jaar en vijf maanden. P2: vanaf drie jaar en zes maanden tot vier jaar en nul maanden. De toets kan ingezet worden op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.
Samenstelling van het instrument	Leerkrachten map met daarin een handleiding, een opgavenboek en kopieerbare registratieformulieren. De toets is COTAN goedgekeurd. Er is ook een wetenschappelijke verantwoording beschikbaar via de toetswijzer.
Doorgaande lijn	De toets <i>Taal voor peuters</i> is een onderdeel van het <i>Cito Volgsysteem Jonge kind</i> . Deze bevat ook een toets voor rekenen en observatielijsten voor baby's en dreumesen. Hierop volgend zijn de toetsen <i>Rekenen voor kleuters</i> , <i>Taal voor kleuters</i> en het <i>Screeningsinstrument beginnende geletterdheid</i> ontwikkeld.
Geanalyseerde onderdelen	Handleiding, inhoudsverantwoording en opgavenboek.
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	"Met deze toets kunt u het niveau van de taalontwikkeling van peuters vanaf drie jaar vaststellen. Tevens kunt u behaalde scores van kinderen uit uw groep vergelijken met de scores van een landelijke referentiegroep." "Bij het volgen van de taalontwikkeling richten we ons op de taalaspecten als woordenschat en het begrijpen van verhaaltjes en opdrachten. Volgt u deze processen, dan kunt u zien of de stimulering van die processen door uw taalaanbod succes heeft."
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	"Om goed te kunnen communiceren, moeten we beschikken over mondelinge taalvaardigheden. Deze vaardigheden verwerven de kinderen al vanaf zeer jonge leeftijd. In de stimulering van de ontwikkeling van jonge kinderen is de taalontwikkeling niet alleen een doel op zich, maar speelt taal ook een cruciale rol bij de ontwikkeling op alle andere gebieden." "Er zijn grote verschillen in tempo van de taalontwikkeling bij kinderen. Sommige peuters hebben een uitgebreide woordenschat en maken al zinnen met vijf woorden. Andere peuters praten nog amper. De Haan (in: <i>Singer & Klerekoper, 2009</i>) geeft aan dat er niets aan de hand hoeft te zijn als jonge kinderen zich traag ontwikkelen. Sommige kinderen stoppen eerst hun energie in hun ontwikkeling op een ander gebied, bijvoorbeeld de motoriek."
Inhoud	De methodeonafhankelijke toets <i>Taal voor peuters</i> kan ingezet worden om het niveau van de taalontwikkeling van peuters vanaf drie jaar vast te stellen, deze ontwikkeling te vergelijken met een landelijke referentiegroep en een vergelijking te maken tussen de kinderen onderling binnen één groep. De ontwikkeling van kinderen kan over een langere periode gevolgd worden. De toets is Cotaan goedgekeurd. In de toets <i>Taal voor peuters</i> zijn aspecten van de taalontwikkeling

	<p>ondergebracht in vier categorieën: passieve woordenschat; definitievaardigheid; kritisch luisteren; actieve woordenschat. De toets dekt een aantal tussendoelen voor de taalontwikkeling die opgesteld zijn voor kleuters maar die als richtlijn gebruikt worden bij het werken met peuters. De toetsscores van de kinderen geven aan in welke mate zij datgene wat ze geleerd hebben, beheersen en in andere situaties kunnen toepassen. Hiervoor worden in de toets opgaven van een verschillende moeilijkheidsgraad aangeboden.</p> <p>De handleiding geeft uitleg over de inhoud van de toets, de werkwijze, de registratie en interpretatie van toetsresultaten op individueel, groeps- en locatieniveau. Ook wordt beschreven hoe de toetsen in het (speciaal) basisonderwijs gebruikt kunnen worden.</p> <p>Bij het hoofdstuk <i>Registratieformulieren</i> zijn de formulieren om de scores zowel op individueel als op groepsniveau overzichtelijk te kunnen weergeven. Hierbij zijn ook alternatieve leerlingrapporten voor zorgleerlingen en voor leerlingen in het speciaal onderwijs.</p> <p>De inhoudsverantwoording bestaat uit een beschrijving van de inhoud van de toets <i>Taal voor peuters</i>, een beschrijving van de opgaven in de toets, bijlagen met de tussendoelen en een literatuuroverzicht.</p>
Aspecten taalontwikkeling	De toets onderscheidt de taalaspecten: passieve woordenschat (koppelen van begrip aan juiste afbeelding), definitievaardigheid (koppelen van omschrijving aan juiste afbeelding), kritisch luisteren (de beschreven situatie wordt gekoppeld aan de juiste afbeelding) en actieve woordenschat (benoemen van afgebeeld begrip). Deze aspecten behoren tot het conceptueel bewustzijn en hebben betrekking op het herkennen van begrippen en het begrijpen van korte gesproken teksten.
Aspecten rekenontwikkeling	Niet van toepassing.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	Niet van toepassing.
Werkwijze	<p>De toets wordt individueel bij kinderen afgenomen door een vertrouwde leidster of pedagogisch medewerker. Voor het volgen van de ontwikkeling van de taalontwikkeling van een peuter wordt aangeraden om de toets twee keer af te nemen, niet te snel achter elkaar met zeker vijf of zes maanden ertussen. De toets staat in het opgavenboek en bestaat uit 45 opgaven waarvan 35 receptieve opgaven. Dit zijn meerkeuze-opgaven die bestaan uit drie gekleurde plaatjes. De leidster stelt een vraag over de opgave, het kind wijst vervolgens als antwoord één plaatje aan. Daarnaast zijn er tien productieve opgaven. Die bestaan uit slechts één plaatje in kleur. Hierbij zegt de leidster een zin, die het kind afmaakt door het afgebeelde woord uit te spreken. De toets wordt in zijn geheel op één moment afgenomen.</p> <p>De antwoorden van het kind worden aangegeven op het scoreformulier. Per domein wordt het gegeven antwoord vergeleken met het juiste antwoord. Het totaal van het aantal goede antwoorden per deel vormt de toetsscore waaruit een vaardigheidsscore en een vaardigheidsniveau voortkomen.</p>
Aanwijzingen voor normering	In het hoofdstuk <i>Rapportage</i> wordt omschreven wat dient te gebeuren met de antwoorden van de kinderen op het scoreformulier. Eerst dienen de

	<p>toetsscore, de vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau te worden bepaald. In de normering wordt rekening gehouden met de leeftijdscategorie van het kind. Daarna volgen het invullen van het groepsrapport, de peuteroverzichten en het categorieënoverzicht. Met het groepsoverzicht kan inzicht worden verkregen in de resultaten van de kinderen binnen één leeftijdscategorie.</p> <p>Met het peuteroverzicht kan inzicht worden verkregen in het vaardigheidsniveau van een individueel kind. Dit kan vergeleken worden met de prestaties van een landelijke vergelijkingsgroep. Met het categorieënoverzicht kan een beeld gevormd worden over de vaardigheid van kinderen binnen de verschillende domeinen van de toets. De leidster kan hiermee signaleren of de kinderen laag of hoog scoren op een bepaalde categorie of juist gelijkmatig scoren op alle categorieën.</p>
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>De toets onderscheidt drie verschillende fasen in de leerlingenzorg. De eerste fase is signaleren. Hiervoor kunnen de toets, het peuteroverzicht en het groepsrapport worden gebruikt. De tweede fase is analyseren. Hiervoor kan het categorieënoverzicht worden gebruikt en dienen resultaten van andere toetsen en observaties (ook op andere ontwikkelingsgebieden) geanalyseerd te worden. De derde fase is het handelen. Hiervoor kan het <i>Hulpprogramma Peutervolgsysteem</i> en het <i>Hulpboek taal</i> worden gebruikt. Om te kijken hoe het hulpprogramma past bij de toetsen is de flyer <i>Van toetsscore naar hulpprogramma</i> beschikbaar.</p>

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN (beschrijvend)

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
Woordenschat en woordgebruik	De toets onderzoekt de basiswoorden van de peuters, zowel passief als actief. Men sluit aan bij de tussendoelen Mondelinge communicatie. Een exact aantal wordt niet genoemd. Bij de passieve woordenschat koppelen de kinderen een begrip aan een persoon, voorwerp, handeling of situatie. De toets gaat in op woordbegrip en definitievaardigheid. Bij de actieve woordenschat is het begrip getekend en geeft de leidster een invulzin die het kind afmaakt door het begrip te benoemen. Het gaat hierbij voornamelijk om zelfstandig naamwoorden. Er worden geen uitspraken gedaan over het aantal woorden dat een kind dient te kennen. Wel wordt aangegeven dat bij de keuze van de woorden men zich mede gebaseerd heeft op woordenlijsten zoals de Lijst met basiswoorden voor onder- en neveninstromers in het basisonderwijs (Kienstra, 2006). Er wordt niet ingegaan op mogelijke uitspraakproblemen bij de woorden.
Vloeiend en verstaanbaar spreken	Spreken is geen onderdeel van de toets. Het komt alleen beperkt aan de orde bij het noemen van de begrippen bij het actieve gedeelte van de toets. Het kind noemt begrippen van over het algemeen alledaagse voorwerpen of handelingen.
Luisteren	Het onderdeel luisteren richt zich vooral op het begrijpend luisteren. Bij de opgaven moet het kind luisteren naar een korte instructie/opdracht van de leidster. Per opgave is deze beperkt tot één of twee zinnen.
Gesprekjes voeren	Gesprekken kunnen voeren is geen onderdeel van de toets. Wel moet het kind de vragen van de leidster kunnen beantwoorden. Grotendeels door het aanwijzen van het juiste plaatjes maar ook door zinnen af te maken met een woord.
Mening uiten en vragen stellen	Dit subdomein komt niet aan de orde in de toets.

Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
Leesplezier	Leesplezier is geen onderdeel van het instrument. Dat geldt ook voor de andere, hieronder staande, aspecten van ontluikende en beginnende geletterdheid.
Oriëntatie op boek en verhaal	-
Oriëntatie op geschreven taal	-
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	-
Domein Taalbeschouwing	
Algemeen	Er wordt in de toets geen aandacht besteed aan taalbeschouwing.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN (tabel)

- = aanwezig
- ▣ = gedeeltelijk aanwezig
- = niet aanwezig
- n.v.t. = niet van toepassing

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden	▣
	Heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden	▣
	Gebruikt woorden in een andere situatie	□
	Gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden	□
	Kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij	□
	Gebruikt verleden tijd	□
	Gebruikt onbepaalde voornaamwoorden	□
	Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden	□
	Gebruikt het woordje <u>er</u>	□
	Heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlands taalsysteem verworven	□
Vloeiend en verstaanbaar vertellen	Omschrijving taalniveau	□
	Maakt zinnen met een vervoegd werkwoord	□
	Maakt eenvoudige samengestelde zinnen	□

Het kind ...		
	Maakt vraagzinnen.	☐
	Kan praten over thema's buiten het hier en nu.	☐
	Heeft nog moeite met langere zinnen.	☐
	Maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige werkwoorden.	☐
	Vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze.	☐
	Benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen.	☒
	Beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen, zoals eten of naar bed gaan.	☒
Luisteren	Kan enkelvoudige instructie begrijpen en uitvoeren.	☒
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen.	☐
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/ gesproken tekst op internet.	☐
	Luistert naar een ander.	☒
Gesprekjes voeren	Kan een gesprek voeren met leidster en een ander kind.	☐
	Kent enkele gespreksregels.	☐
	Reageert spontaan op ander kind of leidster.	☐
	Geeft antwoord op vragen van de leidster of ander kind.	☒
	Wie-, wat-, waar-vragen.	☒
	Aanwijsvragen.	☒
	Luistervragen.	☒
	Voorspélvragen.	☐
	Keuzevragen.	☒
Mening uiten en vragen stellen	Leert vergelijkingen te maken en zijn mening te geven.	☐
	Stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom.</i>	☐

Het kind ...		
	Vraagt om hulp.	☐
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
Leesplezier	Beleeft zichtbaar plezier aan voorlezen, boeken en rijmpjes.	☐
Oriëntatie op boek en verhaal	Ontdekt de samenhang tussen illustratie en tekst.	☐
	Heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden.	☐
	Ontdekt de structuur in verhalen.	☐
	Kan de inhoud van het boek al een beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek.	☐
	Kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek.	☐
	Kan de leidster nadoen als zij stukjes uit het boek uitbeeldt.	☐
Oriëntatie op geschreven taal	Ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren.	☐
	Ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren.	☐
	Ervaart dat dingen die je zegt, opgeschreven kunnen worden.	☐
	Ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'.	☐
	Bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en andermans teksten kan 'lezen'.	☐
	Kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen.	☐
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Wordt zich bewust van klanken in woorden.	☐
	Doet mee met spelletjes rond taal.	☐
	Ontdekt de relatie tussen klanken en letters.	☐
	Doet ervaring op met rijmen.	☐
	Herkent symbolen.	☐
Domein Taalbeschouwing		
Algemeen	Is op speelse wijze bezig met taal.	☐
	Wordt zich bewust van eigen taalgebruik.	☐

Het kind ...		
	Wordt zich bewust dat je over taal kan praten.	☐

Reactie uitgever	<p>De opzet waarin subdoelen worden aangevinkt, suggereert een gewenste volledigheid. Dit is niet de manier waarop de vaardigheidstoetsen van het Volgstelsel zijn opgezet. Het doel is het meten van een vaardigheid als geheel en zo in een relatief korte toets-tijd met een gestandaardiseerd instrument informatie te geven over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwikkeling van een leerling ten opzichte van zichzelf. De leerkracht vergelijkt het toetsresultaat van de leerling met eerder behaalde toetsresultaten en stelt zo vast of er sprake is van groei en of deze groei voldoende is. • De ontwikkeling van een leerling ten opzichte van leeftijds- of groepsgenoten. Doordat de toetsen zijn genormeerd ziet een leerkracht in een oogopslag hoe het niveau én de groei van de leerling zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. • Het al dan niet behalen van gesteld ontwikkelingsperspectief. De toetsen laten zien of de leerling gestelde tussen- en einddoelen zal behalen. Wanneer een leerkracht voor leerlingen met een achterstand een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld, vormen de toetsen een hulpmiddel om vast te stellen of de leerling nog aan de gestelde verwachting voldoet. • De vorderingen van een groep. De resultaten van groepen als geheel geven informatie over hoe de groep scoort ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Ook kunt u de resultaten van leerlingen in een groep onderling vergelijken. Deze informatie gebruikt u bijvoorbeeld bij het samenstellen van niveaugroepen. • De kwaliteit van het onderwijs op schoolniveau. Toetsresultaten laten zien hoe de ontwikkeling bij verschillende leergebieden en in verschillende groepen verloopt. Dit geeft houvast bij het evalueren van het onderwijs en het opstellen van verbeterplannen. Hebben eerdere maatregelen effect gehad? En welke groepen en vakken vragen om extra aandacht? <p>Bij de ontwikkeling van de toetsen hebben we dan ook vooral gekeken naar de vertegenwoordiging van de domeinen (in plaats van alle afzonderlijke subdoelen). Bovendien lenen niet alle subdoelen zich voor toetsing met een dergelijk instrument, zoals doelen op handelniveau.</p>
-------------------------	---

